

הרב מיכאל רוזנצוויג -
מקורות בענין איסור נתינה לגוי ומכירה לגר תושב- פסחים כא :

Page 1 of 4 – YIJE 5771 – Set 9

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א

דאמר קרא: +דברים ז+ לא תחנם, לא תתן להם חנייה בקרקע. האי לא תחנם מיבעי ליה דהכי קאמר רחמנא: לא תתן להם חן! א"כ, לימא קרא לא תחונם, מאי לא תחנם? שמע מינה תרתי. ואכתי מיבעי ליה דהכי אמר רחמנא: לא תתן להם מתנת של חנם! אם כן, לימא קרא לא תחנינם, מאי לא תחנם? שמע מינה כולהו. תניא נמי הכי: לא תחנם - לא תתן להם חנייה בקרקע; דבר אחר: לא תחנם - לא תתן להם חן; דבר אחר: לא תחנם - לא תתן להם מתנת חנם. ומתנת חנם גופה תנאי היא; דתניא: +דברים יד+ לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי - אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה, לגר במכירה מניין? תלמוד לומר: תתננה... או מכור, לעובד כוכבים בנתינה מניין? תלמוד לומר: תתננה ואכלה או מכור לנכרי, נמצא אתה אומר: אחד גר ואחד עובד כוכבים בין בנתינה בין במכירה, דברי ר' מאיר; רבי יהודה אומר: דברים ככתבן, לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה. שפיר קאמר ר"מ! ור' יהודה? אמר לך: אי סלקא דעתך כדקאמר ר"מ, לכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור, או למה לי? שמע מינה לדברים ככתבן הוא דאתא. ור"מ? ההוא לאקדומי נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים. ור' יהודה? כיון דגר אתה מצווה להחיותו, וכנעני אי אתה מצווה להחיותו, להקדים לא צריך קרא.

תוספות מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א

רבי יהודה אומר דברים ככתבן - תימה לר' יהודה למה לי לא תחנם לאסור מתנת חנם ותיפוק לי' מהכא וי"ל דלא תחנם אצטריך ליתן בו לאו והאי דהכא נמי איצטריך לעשה אי נמי איכא למימר דהאי דהכא איצטריך לגלות על נתינה דגר שהיא מתנה ממש ולא נתינה בדמים ו

תוספות מסכת עבודה זרה דף כ עמוד א

ורבי מאיר ההוא איצטריך דלקדום נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים - וא"ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתננו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים והלא אפ"ל לישראל אינו מצווה על כך וי"ל דדוקא נבילה שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר.

תוד"ה להקדים לא צריך קרא -

וא"ת כיון דמסברא יש לנו להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים למה נכתבה נתינה דגר כלל מכ"ש ממכירה דעובד כוכבים ידעינן ליה וי"ל דאי לא כתיב נתינה דגר הוה אמינא דאסור ליתן לו נבילות כדי שיתן לב להתגייר לגמרי.

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק י

הלכה ב

מכאן אתה למד שאסור לרפאות עכו"ם אפילו בשכר, ואם היה מתיירא מהן או שהיה חושש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אסור, וגר תושב הואיל ואתה מצווה להחיותו מרפאים אותו בחנם.
רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק י

הרב מיכאל רוזנצווייג -
מקורות בענין איסור נתינה לגוי ומכירה לגר תושב- פסחים כא :

Page 2 of 4 – YIJE 5771 – Set 9

הלכה ד

אף במקום שהתירו להשכיר לא לבית דירה א התירו מפני שהוא מכניס לתוכה עבודת כוכבים ונאמר לא תביא תועבה אל ביתך ב, אבל משכיר להן בתים לעשותן * אוצר, ואין מוכרין להן פירות ותבואה וכיוצא בהן במחובר לקרקע, אבל מוכר הוא משיקוץ או מוכר לו * על מנת לקוץ וקוצץ, ומפני מה אין מוכרין להן שנאמר ולא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע שאם לא יהיה להם קרקע ישיבתן עראי היא, וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר * כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר ולא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים, ואסור ליתן להם מתנת חנם אבל נותן הוא לגר תושב שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה. +/השגת הראב"ד/ אבל משכיר להם בתים לעשותן אוצר. א"א ובלבד שלא יהיה אוצר של יין ואם עשה שכרו אסור. +

הלכה ה

מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ואין ממחין בידי עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ושואלים בשלומם ואפילו ביום הגם מפני דרכי שלום, ואין כופלין להן שלום לעולם, ולא יכנס לביתו של עובד כוכבים ביום הגו לתת לו שלום, מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכובד ראש.

הלכה ו

אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל לבין העובדי כוכבים או שיד עכו"ם תקיפה על ישראל אבל בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו, ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה, ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב, ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נהוג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד. +/השגת הראב"ד/ ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו. א"א זאת לא מצאנו ולא שמענו מעולם והפסוק שהוא מביא בז' אומות הוא ואפילו לדבריו ישיבה כתיב בהו ולא העברה. /השגת הראב"ד/ אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד. א"א איני משוה לו בישיבת הארץ. +

רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פרק ג הלכה יא

אסור לישראל ליתן לעכו"ם מתנת חנם, אבל נותן הוא לגר תושב, שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא במתנה אבל לגר תושב בין במכירה בין בנתינה מפני שאתה מצווה להחיותו, שנאמר גר ותושב וחי עמך. [דפוס פרנקל: כלומר לא יהיה זה העני פחות מגר תושב שהוא חי עמך.]

רמב"ם הלכות מלכים פרק י

הלכה יב

שני עכו"ם שבאו לפניך לדון בדיני ישראל, ורצו שניהן לדון דין תורה דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן, היה ישראל ועכו"ם אם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו בדיניהם, ואומרים לו כך דיניכם, ואם יש זכות לישראל בדינינו דנין לו דין תורה ואומרים לו כך דינינו, ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו בדיניהם, וכן יראה לי שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישאל, שהרי אנו מצווין להחיותן שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום בעכו"ם לא בגר תושב, אפילו העכו"ם צוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתייהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום, הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

הרב מיכאל רוזנצווייג -
מקורות בענין איסור נתינה לגוי ומכירה לגר תושב- פסחים כא :

Page 3 of 4 – YIJE 5771 – Set 9

שו"ת הרמ"א סימן י

היסוד הגדול השלישי, הנה הוא במדרש תורת כהנים פרשת בהר +המלים תו"כ פרשת בהר באותיות רש"י ובסוגריים בדפוס א', והוא בספרא בהר פרשתא ג בשינוי לשון, ועיין תורה תמימה ויקרא כה יד אותיות פג - פה+ וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה וגו' /וגו' /ויקרא כה, יד+ למדה תורה דאם באת לקנות קנה מיד עמיתך, וכן למכירה. הנה הוא בהדיא מפורש, שאילו לא היה הגאון הנ"ל רק כאחד מבני עמי הארץ זכה בדין והדין עמו, כ"ש וק"ו עתה. ואין לומר דזהו דוקא כשהכותי והישראל נותנין בערך ובמקח אחד, אבל כשהכותי מוזיל טפי שרי ליקח ממנו כדי להרויח במקחו. הנה דברים אלו ג"כ הבל המה, דהא גרסינן פרק איזהו נשך +ב"מ עא, א, בכל ההוצאות מסומן עב, א+: תני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי +שמות כב, כד+ עמי וכותי עמי קודם, עני ועשיר עני קודם כו'. ופריך בגמרא עמי וכותי עמי קודם פשיטא, ומשני אמר רב נחמן אמר רב הונא, תנא לא נצטרכה אלא דאפילו לכותי ברבית שנאמר לנכרי תשיך +דברים כג, כא+ אפ"ה דוחה עשה של אם כסף תלוה עשה זו. כ"ש וק"ו כאן בנדון דידן, שהגאון זכה בדין להיות ידו בראשונה. ואין לומר דדוקא התם שאינו מפסיד משלו אלא שאינו מרויח, אבל במקום שמפסיד משלו כי הכא אינו צריך להקדים לישראל. וזה החילוק מחלקים פרק מי שהחשיך +שבת קנג, א+: נותן כיסו לנכרי כו', ואמרינן בגמרא אמר רבא לא שנו אלא +אצלנו בגמרא: אמר רבא דוקא כיסו וכו'+ כיסו אבל מציאה לא. א"כ ש"מ שיש חילוק בין פסידא דקרנא לפסידא דרווחא, וכן מחלק שם בשם הירושלמי בסמ"ג בהלכות חוה"מ +ל"ת סו"ס ע"ה+ דלא מיקרי דבר האבוד אלא אגרמא דקרנא. אומר אני שאלו הדברים דבר האבוד הם, דהא בהדיא גרסינן פ"ק דע"ז +כ, א+ ובפסחים פרק כל שעה +פסחים כא, ב+: תניא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי +דברים יד, כא+ אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה, לגר במכירה מניין ת"ל תתנה או מכור נמצא אתה אומר כו'. פירש רש"י: וקאי אגר דלעיל מיניה, לגר תתנה ואכלה או מכור. והדר פריך בנתינה לנכרי מגלן ת"ל תתנה ואכלה או מכור לנכרי. פירש רש"י: ודרוש תרווייהו אנכרי, דאי אנכרי ככתבו אתא דלנכרי אסור ליתנה, הכי איבעיא ליה למיכתב, תתנה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי, ולא מצי למיקרי +בפירש"י לאוקמי+ קרייה דנתינה אנכרי. ר' יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה או לנכרי במכירה ופריך שפיר קאמר ליה ר"מ, אמר לך ר' יהודה: אי ס"ד כדקאמר ר"מ לכתוב רחמנא תתנה ואכלה ומכור, או למה לי ש"מ לדברים ככתבן הוא דאתא. ור"מ, ההיא לאקדומי נתינה דגר למכירה דנכרי. פירש רש"י: אם יש גר לא תמכרנו לנכרי, ולהכי אתא או למשמע הכי, לגר אשר בשעריך תתנה והוא עיקר מצוה, או אם אין גר מוכרה לנכרי. והדר פריך לר"י, ומשנה: כיון דגר אתה מצווה להחיותו וכותי אי אתה מצווה להחיותו, להקדים לא צריך קרא +עיינן שבועות כב, ב תוס' ד"ה איבעית אימא קרא+ ע"כ הסוגיא. וא"כ נאמר דע"כ לא פליגי ר"מ ור"י אלא לאצרוכי קרא להיות גר קודם, אבל בהא כ"ע מודו דגר קודם ואע"פ שמפסיד בקרנא שלו מ"מ הוא מחוייב לקיים לגר אשר בשעריך תתנה. ה"ה בנדון דידן שמחוייב כל אדם לקיים מיד עמיתך, עמיתך קודם. ואף נאמר, שאף מכאן נלמוד הא דמפרש קרא דמיד עמיתך קודם הוא אע"ג דכותי נוזיל גביה, דהא פסקינן +בכל הדפוסים כתוב הא דפסקינן ונ"ל שצ"ל כפי שתקנתו+ פרק מי שהוציא והו בעירובין +עירובין מז, א+ ר"מ ור"י הלכה כר"י, ור"י קאמר הכא דלאקדומי לא צריך קרא. א"כ הא דאמר הכתוב מיד עמיתך מיירי כשמוזיל גביה, דאם בשוויין הכתוב מדבר לא צריך קרא, דפשיטא הוא דעל עמיתך גמור הוא חייב להחיות. אלא ש"מ דה"ק, דאפילו בגר במעות ולחבירו בהפסד מ"מ חבירו קודם. ולכן לית דין צריך בשש +ע"ל לעיל הערה /מס' חמשים ושלש/+ כי הגאון הלז זכה בדינו להיות מוכן ומזומן למכור ספריו ראשונה וד"ל.

שמות פרק כב

(ל) ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו: ס

הרב מיכאל רוזנצווייג -
מקורות בענין איסור נתינה לגוי ומכירה לגר תושב- פסחים כא :

Page 4 of 4 – YIJE 5771 – Set 9

רמב"ן שמות פרק כב

(ל) ואנשי קדש תהיון לי - טעם הכתוב הזה, כי עד הנה הזכיר המשפטים והזהיר בדברים המכוערים. ועתה כשבא להתחיל באיסור המאכל פתח ואמר ואנשי קדש תהיון לי, שראוי הוא שיאכל האדם כל מה שיחיה בו, ואין האסורין במאכלים רק טהרה בנפש, שתאכל דברים נקיים שלא יולידו עובי וגסות בנפש, על כן אמר ואנשי קדש תהיון לי, כלומר אני חפץ שתהיו אנשי קדש בעבור שתהיו ראויים לי לדבקה בי שאני קדוש, לפיכך לא תגאלו נפשותיכם באכילת הדברים המתועבים, וכך אמר (ויקרא יא מג - מד) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השוריץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם, כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני. והנה השרצים משקצין הנפש, והטרפה אין בה שקוץ, אבל יש בשמירה ממנה קדושה:

ספורנו שמות פרק כב

(ל) ואנשי קדש תהיון לי. ובאופן זה תהיו אנשי קדש. כי כשתפרישו בכורות הבנים ומתנותיהם לעבודתי, הנה הבכורות ילמדו דעת את העם, והתקדשתם והייתם קדושים:

דברים פרק יד

(כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליקוק אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: פ

רמב"ן דברים פרק יד

(כא) וטעם כי עם קדוש אתה לה' אלהיך - דבק עם לא תבשל גדי בחלב אמו - כי איננו מאכל נתעב, אבל יאסור אותו להיותנו קדושים במאכלים, או להיותנו קדושים שלא נהיה עם אכזרי לא ירחמו שנחלוב את האם ונוציא ממנה החלב שנבשל בו הבן. ואף על פי שכל בשר בחלב יכנס בלאו הזה, כי כל מינקת תקרא אם וכל יונק יקרא גדי, והוא דרך הבישול, והנה בכולם אכזריות. וכתב רש"י לא תבשל גדי בחלב אמו, שלשה פעמים, פרט לחיה ולעופות ולבהמה טמאה. והמדרש הזה הוציאו אותו (ספרי קג, וחולין קיג א) ממלת גדי, אבל הלאו עצמו אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול, וכן כתב הרב בסדר ואלה המשפטים (שמות כג יט):

ספורנו דברים פרק יד

כי עם קדוש אתה לה' אלהיך. אף על פי שהנבלה היא נאותה למזון אנושי כמו לגר או לנכרי, אינה נאותה למזון עם קדוש מוכן לשלמות המכוון מאת האל יתברך